

ook door Dr Bos erkend, bl. 130). De Belijdenis spreekt in art. 32 alleen van „zekere ordinantie“ in te stellen door die Regeerders der Kerk zijn, met duidelijke terugslag op art. 30, waar staat, dat de ware Kerk moet geregeerd worden naar de geestelijke politie, die ons onze Heere heeft geleerd in Zijn Woord, en dan volgt de opsomming van de ambtsdragers eener plaatselijke kerk — trouwens onze Belijdenis werd opgesteld in 1561, toen er van een synodaal kerkverband nog geen sprake was. En over de beteekenis van art. 36 K.O. als zijnde een nadere onderstreping van art. 31, hebben we elders uitvoerig gehandeld.

De meerdere vergaderingen bestaan uit afgevaardigden van kerken, die eenvoudig een opdracht te vervullen hebben. En eer de kerken aanvaardden wat op die vergaderingen besloten is, controleeren ze of de besluiten kloppen met Schrift en K.O. Zoo niet, dan leggen zij ze naast zich neer, of verscheuren ze, gelijk Voetius heel nuchter opmerkt. Dr Bos citeert een enkele maal Calvijn. Waarom hem niet aangehaald in het gewichtig stuk over de taak der synoden, waarin hij betoogt, dat de besluiten eener synode niet meer waarde hebben dan van een praes-judicium, een voorloopig oordeel, door de kerken te aanvaarden of te verwerpen?

Voorts is b.v. gekleurd de conclusie waartoe Dr Bos komt op bl. 112: „onjuist moet geacht worden, dat een meerdere vergadering een definitieve beslissing neemt in zaken van leer of orde, die de kerken in het gemeen aangaan, voordat de mindere vergaderingen daarin zijn gekend“ — vlak daaronder citeert de auteur niet minder dan 9 uitspraken van kerkelijke vergaderingen, waarin duidelijk staat, dat zulks in 't geheel niet mag, dus volstrekt ongeoorloofd is; wellicht om der wille van de 10e uitspraak, die van de synode der gebonden kerken Zwolle 1946, worden nu de woorden onjuist en definitief gebeslist. En, tegen de K.O. (art. 79) in, wordt op bl. 309 als regel afgekondigd, dat doorgaans de toepassing van straf over ambtsdragers in eester instantie aan de mindere vergaderingen behoort overgelaten te worden.

Terwijl de meeste beslissingen van de synoden der vrijgemaakte kerken worden vermeld, wordt weggelaten het besluit Amersfoort 1948, waarbij en het gewone en het buitengewone lidmaatschap van den Ned. Zendingraad (waarin de zending der gebonden kerken met volle verantwoordelijkheid zitting nam, Zwolle 1946) onaanvaardbaar werd geacht. En van het besluit Amersfoort 1948 inzake uitnodiging tot deelneming aan een „Oecumenische synode“ vinden we in het boek van Dr Bos alleen overgenomen overweging 2; weggelaten zijn overweging 1, welke uitsprekt, dat de gebonden kerken niet met de gereformeerde kerken op den eeuwenouden grondslag van Schrift en Drie Formulieren van Eenigheid staan en niet naar de beginselen van de K.O. in kerkverband leven; eveneens is weggelaten overweging 3, die de voosheid van het streven naar een dergelijke „Oecumenische synode“, als ook reeds gehouden, scherp in 't licht stelt.

Overigens zal men op verschillende punten met den schrijver van meening kunnen verschillen. Gevraagd kan worden, of het verplaatsen van een dienaar inderdaad zulk een onschuldig bedrijf was als Dr Bos op bl. 56 en 57 voorstelt, getuige Bogerman's afschrift van de acta der Dordtsche Synode, waaruit blijkt, dat de synode een dienaar van zijn gemeente kon losmaken, ook als de plaatselijke kerk zelf zulks niet begeerde; of het juist is, dat alle theologische professoren krachten den aard van hun dienst de kerken van voorlichting hebben te dienen (bl. 80); of de voorzitter van den kerkeraad het recht heeft, zoo dikwijls hij dit noodig keurt, een buitengewone vergadering van den kerkeraad bijeen te roepen (deze meening klopt trouwens niet geheel met de daaronder vermelde bepaling (bl. 148); of het bijeenroepen der gemeente op een feestdag de conscientie der leden volkomen vrij laat (bl. 242); of het huwelijk als christelijk wordt gekwalificeerd door de kerkelijke huwelijksbevestiging (bl. 257), enz.

En ten slotte moet een boek, dat de geest van de gereformeerde orde der kerk wil leeren verstaan, toch geen besluiten opnemen als die van de synoden der gebonden kerken, vermeld b.v. op bl. 110, 113, 127, 310, die of in strijd zijn met de door haar zelf gevolgde praktijk, of waarbij men zich van de zaak afmaakt, of een door de K.O. veroordeelde handelwijze voorstelt als noodzakelijke uitzondering.

Slotson: dit boek bevat, bij veel dat we afkeuren, zeer waardevol materiaal. Toch kunnen we het voor praktisch gebruik, waarvoor het bedoeld is, allermint aanbevelen. Want het verwijst ons naar beslissingen en uitspraken van menschen, genomen en gedaan goeddeels in heel andere tijden, onder geheel andere omstandigheden. En we achten het gevaar in 't geheel niet denkbeeldig, dat men aan de hand van dit boek bepaalde kwesties afgedaan achtte, indien men zich kon beroepen op een of ander besluit uit het verleden. Te midden van de veelheid der meegedeelde beslissingen zouden we kunnen vergeten, dat de K.O. in haar weinige, sober gehouden artikelen niet meer dan beginselen geeft, waarvan de toepassing wordt overgelaten aan het inzicht der ambtsdragers.

En op dat laatste komt het aan. Laten de ambtsdragers zich maar gestadig en getrouw verdiepen in

Schrift en Belijdenis. Om daaruit te verstaan wezen en karakter der kerk, recht en roeping der gemeente, bevoegdheid en verplichting van algemeen en bijzonder ambt, om door gewinning de zinnen te oefenen in de onderscheiding van getrouwe gehoorzaamheid eenerzijds en menschen-aanmatiging en menschen-willekeur anderzijds.

Dan kan het best zijn, dat men in de toepassing van eenig beginsel wel eens mistast. Heel niet zo erg. Veel erger dat kerkeraden zouden worden 'n soort juridische colleges, waar breede discussies zouden gehouden worden of nu van toepassing is bepaling nummer zóóveel of nummer zóóveel. Want de vreeze des Heeren, die in alles doet vragen naar en buigen voor Zijn Woord, is begin (en einde) ook van alle kerkelijke wijsheid.

P. D.

KERKELIJK LEVEN

* * Klachten Dr G. C. Berkouwer

In enkele nummers van de laatste weken gaf ik eenige critische aantekeningen bij randbemerkingen van prof. Berkouwer, inzake diens pogingen, om zich te ontdoen van mijn twee oraties over de Gemeene-Gratie-kwestie.

Prof. Berkouwer komt met enkele klachten over deze critische aantekeningen. Ze moeten, naar het schijnt, dienen, om duidelijk te maken, dat hij van polemiekt afziet.

Dr Berkouwer schijnt nog steeds niet te begrijpen, hoe dezertijds hij gezien wordt. Voor mijn besef is hij nog altijd de man, die zijn handteekening gezet heeft onder heel wat synodale zakelijke onwaarheden uit het jaar 1944. Onder polemiekt van dr K. Dijk. En onder dito van dr D. Nauta. Aangevoerd is door ons, dat zoowel de eene als de andere polemiekt zich verteerde door tegenstrijdigheden. Toch tekenende dr G. C. Berkouwer. Hij tekenende maar, hoewel hij had moeten zien — want hij kan onderscheiden — dat die polemiekt-Dijk en -Nauta, wetenschappelijk gesproken, kant noch wal raakte. Toch joegen ze de kerken uit elkaar, Dr Berkouwer begrijpt nog steeds niet, dat hij, zoolang hij de tegenwerpingen tegen die stukken niet ontzenuwt, het recht verloren heeft, te klagen over polemiekt. Hij heeft met de slechtst mogelijke stukken een eenheid gebroken, die bestond. Dat hebben wij nog nooit gedaan.

Voorts, wat zijn klachten van vandaag betreft: hij besteedt de ruimte van een hoofdartikel in Geref. Wkbl. voor klachten over de wijze van onze polemiekt. Maar geen één argument raakt hij aan. Dat moet dan dienen als inleiding op zijn opmerking, dat, zoolang het alzo toe gaat, elk debat met mij moet doodloopen. Pardon, het is nog nooit begonnen. Ik klaag, dat hij roomschen en barthianen beter bestudeert, dan hij mij doet. Daar blijf ik bij. Hij heeft van wat ik opmerkte inzake de gemeene gratie ongeveer 1/100° behandeld. En dan op lichtvaardige wijze. Zonder ook maar de kwesties even scherp te stellen. Nu klaagt hij, dat Adolphus Venator zich van Kuypers argumenten afmaakte. Heeft Adolphus niet zelf gezegd, dat er nog veel meer aan de kwestie vastzat? Er komt natuurlijk nog meer. Maar dr Berkouwer doet net, alsof Venator zei: hiermee is de kous afgebreid.....

Dan klaagt dr Berkouwer, dat ik niet eens aangaf, waar de citaten uit Berkouwer te vinden waren. Oeh, ik weet, dat hijzelf meer dan eens een stukje copie van een boek dat hij onder handen had, al vast heeft gepubliceerd in zijn blad. Zoo heb ik gedaan met een gedeelte van mijn Catechismus-copie. Daar gaf ik precies aan, wat Berkouwer schreef, en waar hij het schreef. Maar voor de krantenlezers heb ik de noten weggelaten. Heeft een man als Berkouwer dat nu heusch niet gesnapt? Ook hij kent toch die gewoonte: al vast een stukje uit een verschijnend boek publiceren? In mijn Catechismus-aflevering staat precies de vindplaats aangegeven.

Dr Berkouwer klaagt naar aanleiding van het feit, dat ik voor onze krantenlezers die noten weggiet uit de catechismus-copie. Hij herinnert zich, dat ik destijds Hepp kwalijk nam, dat deze in Dreigende-Deformatie-brochures allerlei menschen aanviel, zonder een naam te noemen en met welgering — ook bij schriftelijke navraag, om de vindplaats aan te geven. En hij instrueert nu, dat ik anderen een anderen maatstaf aanleef, dan ik zelf volg. Maar heb ik ooit de kerken uit elkaar gejaagd, door uitvalen tegen menschen, die met mij aan één avondmaalstafel zaten? Heb ik gewelgord, te voldoen aan de schriftelijke navraag: waar staan die citaten? Kom, dr B. weet zelf wel beter.

Berkouwer meent, dat ik Van Til niet volledig beantwoord. Laat ik hem verklappen, dat ik daarmee begonnen ben in aflevering I van deel IV van mijn Catechismus. De rest komt in aflevering II.

Zoo staat het ook met Kuypers beroep op Calvijn. Ook daarover komt wel meer, in aflevering II.

Conclusie: het is een tikje voorbarig. Opmerking: niet één van onze argumenten wordt weerlegd.

K. S.

* * Prof. Ridderbos over Ursinus

In ons nummer van 21 Juli j.l. vroegen wij prof. Ridderbos een onjuiste weergave van Ursinus, welke door hem ons toegedicht was, te rectificeren. In het nr van 3 Aug. van Geref. Wkbl. voldoet hij aan dit verzoek. Tot zoover zijn wij tevreden.

Maar verder ook niet. Prof. Ridderbos vindt n.l., dat het maar een formeel, en geen zakelijke correctie betreft.

Nu, daar staan wij verbaasd over. In 1944 zijn wij met eettelijke anderen van de lijst dergenen, die den Heere in het ambt mogen dienen (z.l.) geschraapt, omdat we NIET beloofden, niets te leeren, dat niet heelemaal overeenkwam met (o.a.) de formule, dat we de kinderen moesten houden voor REEDS wedergeboren, tot het tegendeel bleek. Wij merken op, dat Ursinus, vader van onzen

Catechismus, zeide, NIET: de kinderen ZIJN wedergeboren, doch: ze WORDEN wedergeboren.

Nu vinden wij het een betekenend verschil, te zeggen: de trein KOMT naar ons station toe, dan wel: de trein IS al gekomen naar ons station toe. Dat verschil noemt prof. R. nu ineens maar een formeel verschil. Jammer, dat hij dat niet ontdekt heeft in 1944. Hoewel wij óók dan het verschil zakelijk zouden genoemd hebben. Waarom erkent prof. R. nu niet eerlijk, dat hij het in 1944 heeft mis gehad? En zijn synode met hem? „Ik kan deze methode van polemiekt niet bewonderen“. Sterker: ik vind ze met name voor een uitbanner slecht.

Ja, maar, zegt prof. R., het ging niet over de kwestie van het al of niet reeds wedergeboren ZIJN, doch over het „oordeelen“. Onzerzijds was beweerd, dat oordeelen iets anders is dan „onderstellen“. Prof. R. maakt zich daarvan af met de opmerking, dat Ursinus wel eens „oordeelen“ gebruikt in dezen zin, maar ook wel het doet „in anderen zin“. Zoo kan men het debat rekken tot in het jaar 2051. Maar als Ursinus candidaat geweest was in de dagen van „cand. H. J. Schilder“, dan was ook voor hem de preekstoel van Noordeloos gesloten. En toch preeken ze daar over Ursinus' Catechismus.

Om de lezers niet te vermoeien, schrijven we maar telkens kleine brokjes. Later meer.

K. S.

* * Psalmen

Adriaan van Boven: „XV Psalmen“ — „Heilige Gezangen“, Kok, Kampen, 1951.

Nu ons de eer te beurt valt, dat wij naar „Reformatische“ gewoonte de twee bundels verzen mogen aankondigen, waarvan de inhoud bij stukjes en beetjes sinds 1947 in deze kolommen een plaats vond, willen we graag allereerst vaststellen, wat deze bundels niet zijn. Zulks om een voor de hand liggend misverstand bij voorbaat den gezwinden pas af te snijden.

Want onze bedoeling was niet om het aantal der onder ons gangbare, min of meer Christelijke dichtbundels met twee te vermeerderen. Mocht iemand de onderhavige Schriftberijmingen den naam van poëzie waardig keuren, dan zal dit ons uiteraard deugd doen. Maar naar zulk een beoordeeling stroefden we niet. Althans niet in de eerste plaats. Wat wij beoogden was het leveren van een kleine bijdrage tot de oplossing van het gewis brandende vraagstuk van den zang der Kerke Gods. In welken zin — daarvan leggen we in een voorbericht in beide boekjes rekenschap af. En we willen de ons gegunde ruimte graag benutten om ook hier dienaangaande iets te zeggen.

In de eerste plaats omtrent de „XV Psalmen“ — een proeve van psalmberijming, gelijk deze naar onze bescheiden meening dient te geschieden, namelijk zóó, dat zij — om het te formuleeren, gelijk het door de Synode van Amersfoort is gedaan! — de gedachten van de oorspronkelijke psalmen zoo juist mogelijk weergeeft.

Voor dezen eisch hebben we in onze berijmingen alle andere verlangens, hoe gerechtvaardigd en goed ook, laten wijken. Al zijn we ons zeer wel bewust, dat we dusdoende gevaar loopen de goodwill van vele poëtisch-aangelegde zielen reeds bij voorbaat te verliezen.

Maar wat wil men — zoo David, door den Geest gedreven, de Kerk van alle tijden en plaatsen een lied op de lippen legt, past het ons dan niet deze Woorden Gods gehoorzaam na te spreken? Hij, de HEERRE, weet toch beter dan wij ooit zullen weten, wat recht en waarheid is? Hij vraagt van hen, die Hij uit vrijs genade zich in Nederland tot een erfdeel heeft uitverkoren niet, dat zij in deze bedeefting den grondtekst zullen zingen. Maar wel, dat zij hun liederen en lofzangen zullen verheffen naar Zijn Woord, in het Nederlandsch getrouwelijk overgebracht. En wanneer dan dus, om een man te noemen, die in dit opzicht — gelijk trouwens ook in vele andere! — diametraal tegenover ons staat....., wanneer dan dus de dichter Muus Jacobse zegt: „De gedachten van het Hebreeuwse gedicht — o zeker! Doch, gemeente, zulks in poëtische taal, al sluit dat vrijere bewerking in“ — dan zeggen wij, dat we onzenuwge liever een schat van poëzie verliezen, dan dat we één der Woorden Gods in het Boek der Psalmen ter aarde zouden laten vallen. Psalmzingen is geen zingen óver Gods Woord of naar aanleiding van Gods Woord: het is een zingen van dat Woord zelf.

Zoo hebben we dan dus in onze berijmingen de geïnspireerde dichters der Oude Kerk, nauwkeurig gevolgd van woord tot woord, waar dit ook maar enigszins mogelijk was. En als versvorm en melodie tot vrijere bewerking dwongen, kozen we de woorden onzer paraphrase uit passende Schriftplaatsen. Want ook in het studeervertrek van den Psalmberijmer gaat de duivel brieschende rond, zoekende of hij niet de gelegenheid krijgt om verderfelijke ketterijen bedektelijk in te voeren via welluidende eigen vonden en aanvullingen, die evengoemde berijmer voor zijn verzen niet misse kan.

Nu leidt men uit het bovenstaande niet af, dat we met de schoonheid der taal maar een loopje hebben genomen. Want zoo is het geenszins. We hebben er naar gestreefd ook in poëtisch opzicht te bereiden, wat bereikt kon worden. Alleen: dit nimmer ten koste van een eerbiedig en gehoorzaam weergeven van het Woord der saligheid. Terwijl we ons ook zoo nauw mogelijk hebben aangesloten bij de Nieuwe Vertaling van het N.B.G., wijl we het van groot belang achten, dat de gemeente de psalmen, welke zij leest herkent in de psalmen, welke zij zingt. Reden waarom dan ook naar oude, helaas in onbruik geraakte, gewoonte de onberijmde tekst nauwgezet naast de berijming is afgedrukt.

Wanneer we tenslotte nog vermelden, dat boven elk der vijftien psalmen de korte inhoud werd opgenomen, gelijk die door de Staten-Vertalers is samengevat, hebben we naar wij meenen gezegd, wat er gezegd diende te worden. Uit de kritiek, op deze onze proeve van berijming geoefend, hopen we leering te trekken.

2

De bundel „Heilige Gezangen“, die tegelijk met de „XV Psalmen“ verschijnt, verschilt daarvan eigenlijk maar in één opzicht: de inhoud bestaat niet uit berijmingen van gedeelten van het Boek der Psalmen, maar uit berijmingen van gedeelten van de Boeken Exodus, Deu-

teronomi en Open oude „Ez bepalen, zien van deze ber

En dit heid lijke namelijk den titel du Viell coize pas

Een ex D. W. L.

1946 on Bibliot

formeerd Beza op

wel als 1 Fransch

ren Calvi hij in 15

boekje 9 seul Die eenigen

Dit w hand Be onze „He

gezangen Mocht

bijdragen gezangen

dacht kr beloond a

[Wij b

* * Uu

Men m wat we c

Op 't l peet) wv

onder au

Op de l op 29 Jul

Vender (ook syn

seer.); R. (Herv.);

Grootebr

De „Zc dan toch

craten ee

wel eens

Van

Dit nie al speelt

het in di biografie

dan wel der them

roman n

De se milieu, d

kent de hun gewo

den leere telijke „I

Want de loven, le

boek „in

gelijk als Gods ge

is, mensc dan ande

God te k zoonls h

noemt, E mystiek

geloofs. Ook h

en niets dreven. a

tend veer naast „b

dit duide Deken o

Ypma o het eeuw

over aan. Hoew

plants in

thema va

te doen ter van

„afwijkin. Klaas, c

schen he Klaas n

belang in schen. M

den mena haar sch

het beest

Nogmaals: Gods lankmoedigheid

Amloe,
In de pogingen, om de leer van „de gemeene gratie“ overleed te houden, beroept men zich (Berkouwer, S. J. Ridderbos) nog al eens op Gods lankmoedigheid. Eerleeden week spraken we daar samen over. Maar een beetje kort. We moeten daarom nog eens wat erover door spreken.

Laten we eerst eens letten op de hebreuwsche woorden voor „lankmoedig“.

De Grieksche vertaling van het O.T. gebruikt soms het woord „makrothumos“ (met verwante vormen) voor het hebreuwsche woord „he‘ erik ‘af“, d.w.z. iemand die zijn toorn, zijn „gemoed“, zijn „geest“ „lang maakt“, die de uitbarsting ervan tegenhoudt.

In Spr. 19:11 gaat het daarbij over een mensch; die plaats interesseert ons dus hier niet; en aan de apokriefe gaan we voorbij; die hebben bij ons geen gezag, zoals je weet.

Toch kun je er wel wat uit leeren, zegt de belijdenis. En dat vergeten we wel eens.

In Baruch 4:25, moeten weer de menschen lankmoedig zijn (hun geest in toorn houden) onder Gods toorn. In Sirach 2:4 moeten weer de menschen het uithouden onder Gods beproevingen; in 18:11 is Jahwe lankmoedig over den mensch, die zich zoo moeilijk bekeert; in 29:8 moet weer de mensch geduldig zijn jegens den armen medemenschen.

Nu hebben enkele plaatsen uit die apokriefe boeken wat meer aandacht noodig.

Jezus Sirach 35:19 (andere nummering 35:22) luidt naar Canisiusvertaling, roomsch:

Neen, God zal niet dralen,
Als een Krijgsheld deinst Hij niet terug.

De vertaling van Alfrink:

En de Heer zal niet lang toeven.....
en de Almachtige zal geen geduld met hen hebben.

Hier is dus bedoeld; als God niet langer het oordeel „vertraagt“, is Hij niet langer lankmoedig; het vers is dus een tegenhanger van 2 Petr. 3:9. Want daar luidt het: dat de Heere de belofte (het beloofde goed) niet vertraagt; maar Hij is lankmoedig.

Lankmoedigheid is dus den eenen keer: nog niet straffen. Den anderen keer: nog niet een eind maken aan den tijd, waarin men zich nog kan bekeeren. Verbindingslid is: tijd geven tot bezinning. Het kan zóó.

Maar het kan óók nóg weer anders. Lat maar op.

In 2 Makk. 6:14 staat (Canisius): Bij andere volken toch wacht de Heer geduldig en Hij straft ze eerst dan, wanneer ze de volle maat van hun zonden hebben bereikt. Vertaling Dignant (zelfde werk); met de andere volken (handelt God zoo) dat Hij geduldig wacht, om hen, als de dag des oordeels zal gekomen zijn, in de volheid hunner handelingen te kastijden. Dat gaat dus ineens een heel anderen kant uit: lankmoedigheid is hier een bediening van oordeel.

Nu ja, zeg je misschien, 't is dan ook maar een apokriefe! Moet je daarmee een man als Kuiper te lijf gaan?

Even wachten, goeie vriend. Die apokriefe plaats is toch merkwaardig. Om de overeenkomst nl. met Genesis 15:15, 16. Daar belooft Jahwe aan Abraham; Abraham zal in vrede ten grave mogen dalen, en (aldus een bekende opvatting) het (of: een) vierde geslacht zal terugkeeren uit Egypte (naar het beloofde land).

Velen leggen dat zóó uit: een vierde geslacht (van Israëlieten) zal straks uit Egypte terugkeeren; en men neemt dan meestal de vrijheid, (b.v. met Aalders) te verklaren: er staat wel vier, maar ge moet dat maar wat globaal nemen, want het waren meer dan 4.

Anderen, die het niet zoo gemakkelijk nemen, met een getal, lezen „het vierde geslacht“ als een tijds aanduiding; tegen het vierde geslacht, of: tegen een vierde geslacht; niet van Israëlieten, doch van Amorieten. Zoo de bekende joodsche exegeet B. Jacob. Hij zegt: de zonde van de Amorieten begint met het wegtrekken van Jacob, want toen bleven de Amorieten voortaan op zich zelf staan (vgl. Ezech. 16:3). Gedurende die drie geslachten **laas Jahwe die Amorieten nu maar gaan** („lankmoedig“ dus, nog niet het oordeel aan hen voltrekkende), want de maat van hun zonde is nog niet vol. En die maat moet eerst „vol worden“. Dan is de vierde generatie de grens van de goddelijke lankmoedigheid; de schrijver (B. Jacob) verwijst hier naar Ex. 20:5: de Heere bezoekt de zonden der vaders aan de kinderen tot in het derde, vierde geslacht van wie Hem hâten: dan is het afgelopen, en laat Hij hen varen, dan zijn ze geëxcommuniceerd.

Nu, jij en ik laten ons natuurlijk niet in met de kwestie van de exegese van dat derde en vierde geslacht, noch in Gen. 15, noch in Ex. 20. Maar we kunnen des te beter ons beperken tot dat éne détail, waarover de meesten eenstemmig denken: die Amorieten, van wie de maat eerst vol moet worden.

Dat is nu eens niet gespeculeerd, zoals wel eens beweerd wordt, maar dat is geopenbaard. Geopenbaard aan Abraham. Bij de hondssluiting, toen die man „medeweter“ van God gemaakt is.

Van onzen kant is vaak gezegd: ge moet bij de lankmoedigheid Gods het verschil in het oog vatten tusschen wat wij zien, en wat God bedoelt. Zijn „gezindheid“. Daar tegen kwamen Berkouwer-Ridderbos (S. J.) in het geweer. (Gods lankmoedigheid, die heette op den achtergrond geschoven). Maar ik wou jou wel vragen: wat staat hier in Genesis anders? Als de menschen, vromen en goddeloozen, aanzien wat voor oogen is, dan zeggen ze: de Heere is zeker lankmoedig over de Amorieten. Hij straft ze niet; zie, wat een gemeene gratie. En wie aan de belofte dachten (het beloofde land), die konden zeggen: de Heere „vertraagt de belofte“. En: Hij laat die Amorieten maar opbloeden en sterk worden.

Het wás ook zoo: God wás ook „lankmoedig“ over de Amorieten, lankmoedig, in dat negatieve punt: nog-niet-

Dit geeft Miet een zekere verantwoordelijkheid tegenover het arme dier, het schepsel dat zucht en lijdt om den mensch. Zij gevoelt het ook als haar taak, dat lijden te helpen verzachten, evengoed als dat der arme menschen. Zoo gevoelt zij als het ware een geestelijken band tusschen mensch en dier. (Zag Biederlijk die niet, nog sterker, tusschen engel en dier, als hij de dieren teekent als belichaming van berouwvolle, gevallen engelen?).

En hier komen we aan het thema van dit bijzondere boek: de wonderbare gave, die enkele menschen bezitten, om door woord of gebaar helpend en genezend te kunnen optreden tegenover het dier. Miet bezit deze gave, die ook als een soort magnetisme, op menschen kan worden toegepast, maar toch in minder sterke mate dan op het dier. Deze gave is verbonden aan het „met den helm geboren zijn“ en in zekeren zin erfelijk. Zij openbaart zich in een groote liefde voor elk dier en in 'n wonderlijke aanhanke-lijkheid van het dier voor den bezitter van de gave. Deze heeft bovendien nog andere eigenschappen, als het vermogen van vooruitziendheid.

We komen door dit boek dus in aanraking met een soort van parapsychologie, met geheimzinnige krachten, die de wetenschap moet erkennen, maar niet kan verklaren. Miet heeft ook dit begrepen, want zij laat den jongen, die als het ware haar gave erfde, al is hij niet haar eigen kind, op haar kosten voor veearts studeren en als bekroning van zijn studie schrijft deze dan een proefschrift over: „Veegeneeskunde en parapsychologie“.

Men moet nu niet meenen, dat dit boek dus een soort van populair-wetenschappelijke verhandeling is over een begrip, dat tegenwoordig nogal opgang maakt. Want niets is minder waar. Men komt alleen op zeer natuurlijke wijze met dit geheimzinnig vermogen van Miet in aanraking. Het verhaal is eenvoudig, maar daardoor te meer treffend. De verhouding tusschen Miet en haar vader, die in haar herkent de gave van zijn bijzonderen vader, is buitengewoon innig en wordt nog verdiept, als de moeder in hevige twijfelingen sterft. Zij is een der trieste slachtoffers van Klaas Geneuchelijks geloofsbeschouwing. Mede daardoor had zij steeds een afkeer van dieren en kon ze den gemeenzamen omgang van Miet met de dieren niet goed verdragen. Zij hield ook tot haar dood verborgen het schrift van Miets grootvader, waarin hij haar zijn bevindingen ter leerling naliet.

Het eerste deel van het boek is levendig beschreven, vol afwisseling. Het heele wereldje om Haastrecht heen, met zijn lief en leed, krijgt gloed en kleur. Het valt nauwelijks op, dat er meer dan een halve eeuw ligt tusschen ons en die levende boeren-menschen in het boek.

Jo Ypma schrijft hier neer haar eigen liefde voor menschen en dier, die zooveel verwantschap hebben voor hen, wier oogen en hart er voor open staan. Dat geeft warmte aan haar verhaal en het is heelemaal niet opzettelijk, dat de edelste figuren ook tevens de grootste dierenvrienden zijn.

Voortreffelijk is de beschrijving van de langzame vereenzaming van Miet, van den laster over haar, gegrond in den angst voor de geheimzinnigheid van haar gave, die tenslotte overgaat in bewondering voor de vrouw, wier hart steeds open staat voor het leed van mensch en beest.

Daarmee is het verhaal eigenlijk uit, al zou er een veel dikker boek uit gegroeid zijn, als de schrijfster haar compositie meer gecompliceerd had gemaakt. Nu is het een zeer open verhaal, waaruit de handelende figuren de een na den ander verdwijnen, zoodat Miet tenslotte alleen overblijft. Om haar leven dan aanschouwelijk te maken, worden lange stukken, b.v. over den hond en den jongen otter ingevoegd, die niets nieuws meer aan het beeld toevoegen. Even dreigt er een reeks van wonderdaden te zullen komen, maar de schrijfster weet die gelukkig te beperken tot enkele feiten. In enkele bladzijden wordt dan haar ouderdom beschreven. Zij verdwijnt bijna geruischloos, daar haar gave, nu wetenschappelijk gefundeerd, overgaat op den jongen veearts, haar beschermeling. Daardoor komt het parapsychologische karakter van Miets gave aan het slot wat te opzettelijk naar voren; het overheerscht daar het verhaal zelf.

Ik wees reeds op het godsdienstig element in het boek, de totale afwijzing van het ziekelijk geloofsleven, dat langs onze groote rivieren tiert. Daartegenover stelt de schrijfster het eenvoudig aanvaarden van den bijbel, ook daar, waar hij spreekt van de dieren. Dat de dominee er soms geen raad mee weet, verbaast ons niet. Het is lichter iemand te verguizen om iets wat men zelf mist, zooals enkele vrouwen uit het boek doen, dan die gave op grond van Gods Woord als duivelskunst te veroordeelen. Natuurlijk maakt de schrijfster niet uit, wat de ware opvatting is. Maar dat zij den goddeloozen veearts God laat vinden in Zijn Woord, getroffen als hij werd door Miets geloovig aanvaarden van de natuur en het leven, is meer dan een eenvoudig bekeeringsverhaalje.

Jo Ypma heeft ons een goed christelijk boek geschonken, merkwaardig om zijn thema, boeiend door de verwerking er van in een van leven trillend verhaal; een boek met hoogten en ook laagten, die het niveau der toppen sterker doen uitkomen. Zij is niet iemand voor een hoog-plateau, maar zoo is het ook meer dan goed. H. S.

teronomium, I Samuël, Jesaja, Lukas, Romeinen, Judas en Openbaring — van enkele Boeken meer dus dan onze oude „Enige Gezangen“, welke zich tot Exodus en Lukas bepalen. Verder geldt alles, wat we hierboven ten aanzien van de Psalmen opmerkten, onverminderd ook voor deze berijmingen.

En dit boekje „Heilige Gezangen“ moge een nieuwheid lijken — het is het toch allerminst. In 1595 verscheen namelijk in Genève bij Matthieu Berjon een boekje met den titel: „LES SAINCTS CANTIQUES, recueillis tant du Vieil que du Nouveau Testament, mis en rime françoise par Theodore de Bèze“.

Een exemplaar van dit, vóór de publicatie van den Heer D. W. L. Milo in „Organist en Eredienst“, d.d. Augustus 1946 onder ons onbekende, werkje is aanwezig in de Bibliotheek van de Theologische Hoogeschool der Gereformeerde Kerken, Broederweg, Kampen. De daarin door Beza opgenomen „Heilige Gezangen“, uit het Oude, zowel als uit het Nieuwe Testament verzameld en in het Fransch berijmd, laten heel duidelijk zien, welke liederen Calvijn voor den gemeentezang gebruiken wilde, toen hij in 1539 aan het slot van zijn eerste kerkelijk zangboekje schreef: „Psalme & chanson le chanteray à vn seul Dieu tant que seray“ — Psalm en Lied zal ik den eenigen God zingen, zoolang ik ben!

Dit werkje van Calvijn's trouwen vriend en rechterhand Beza is naar vorm en inhoud het voorbeeld voor onze „Heilige Gezangen“ geweest. Zijn wensch is de onze: gezangen in den heiligen Kerkedienst naar de Schrift.

Mocht dit ons bundeltje Schriftberijmingen er iets toe bijdragen, dat het verlangen van Calvijn naar Bijbelsche gezangen ook weer onder ons gaat leven, althans de aandacht krijgt, welke het verdient — wij zullen ons rijk belooft achten.

[Wij hopen hierop terug te komen. Redactie.]

*• Uit welken hoek de wind waait

Men meldt ons uit Harderwijk, zulks in aansluiting op wat we opmerkten over Thijs Booy:

Op 't Kasteel Staverden (tusschen Harderwijk en Elspeet) worden „Zondagmorgensamenkomsten“ gehouden onder auspiciën van de A.M.V.J., ten 11.30 ure v.m.

Op de lijst van sprekers kwam ook Thijs Booy voor, n.l. op 29 Juli.

Verder o.a. J. H. Sillevis Smitt, hoofd vlootpred., 19 Aug. (ook synodoor.). Vervolgens: T. O. v. Gennep, A.M.V.J. secr.; R. M. Mooy, secr. V.C.J.C.; Ds Spit, Ermelo (Herv.); Ds H. R. Elzenga, Rosendaal; Ds A. Hensen, Grootebroek.

De „Zondagmorgen“. Maar de kerk van Noordeloo is dan toch maar gered. Wordt het geen tijd, dat de synodocraten eens met elkaar gaan samenspreken? Wij willen wel eens weten, hoe ze over zulke dingen denken. K. S.

LITBRATUUR EN KUNST

Van mensch en dier

Jo van Dorp-Ypma: „Miet van Dijk“. Bosch & Keuning N.V., Baarn.

Dit nieuwe boek van Jo Ypma is geen streekroman, al speelt het verhaal zich af op het platteland en is het in dialect geschreven. Evenmin is het een kinderbiografie, zelfs geen psychologische roman. Wat het dan wel is? Een heel mooi boek, met een zeer bijzonder thema, dat, voor zoover ik weet, in geen enkelen roman nog behandeld is.

De schrijfster is door en door bekend met het milieu, dat zij teekent, het land om Haastrecht. Zij kent de menschen, zij spreekt hun taal, zij weet van hun gewoonten alles af, zij heeft hun materiele noden leeren kennen en hun, vaak zeer ongezone, geestelijke „ligging“ in zekeren zin weten te waardeeren. Want deze menschen, die zoo dicht bij de natuur leven, lezen beter dan stadsmenschen dat schoone boek „In hetwelk alle schepselen, groote en kleine, gelijk als letteren zijn, die ons de onzienlijke dingen Gods geven te aanschouwen“. Alle schepselen, dat is, menschen en dieren. Zij verstaan dikwijls ook beter dan anderen dat klaarder en volkomener middel, om God te leeren kennen, het heilig en Goddelijk Woord, zooals het eerste artikel onzer belijdenis die beide noemt. En toch zien we zoo dikwijls, dat een valsche mystiek deze kennis berooft van de zekerheid des geloofs.

Ook hierover spreekt dit boek, aangrijpend ernstig en niets ontziend erlijk, maar nooit door haat gedreven. Als men Klaas Geneuchelijk, die zoo ontzettend veel leed bracht in den kring van Miet, stelt naast „broeder Benjamin“ uit Sara Burgerhart, zal dit duidelijk in het oog springen. De dames Wolff-Deken ontmaskeren een goddeloozen hulebelaar. Jo Ypma geseelt het puur menschelijk beschikken over het eeuwige wel of wee, maar laat zelf het eindoordeel over aan een barmhartig God.

Hoewel deze mystieke gesteldheid een groote plaats inneemt in het boek, toch is zij er niet het thema van. Eerder dient zij alleen, om te scherper te doen uitkomen het vreemdsoortige in het karakter van Miet. Want ook zij is eigenaardig en haar „afwijking“ heeft eenige overeenkomst met die van Klaas, ondanks het overigen groote verschil tusschen het „natuurlijke“ en het „geestelijke“ type.

Klaas moet niets hebben van de beesten, hij stelt alleen belang in en beschikt zelfs over de zielen van menschen. Miet echter heeft bijna evenveel liefde voor den mensch als voor het dier. Beide zijn ze voor haar schepselen van God, gevallen in Gods toorn en het beest deelt daarbij in de straf van den mensch.

wederge-
te zeggen:
schil noemt
il, Jammer,
vel wij óók
n. Waarom
1944 heeft
n deze me-
er: ik vind

de kwestie
doch over
t oordeelen
maakt zich
is wel eens
k wel het
dat rekken
nat geweest
an was ook
sloten. En
mus.
we maar
K. S.

salmen“ —
npen, 1951.
Reformato-
en aankon-
etjes sinds
1 we graag
zijn. Zulks
ij voorbaat

l der onder
undels met
nderhavige
dig keuren,
naar zulk
niet in de
rveren van
gewis brand-
ts. In welk
in beide
is gegunde
gaande iets

en“ — een
de beschel-
óó, dat zij
synode van
e oorspron-

ningen alle
goed ook,
st, dat we
e poëtisch-
sen.

Geest ge-
en lied op
orden Gods
weet toch
n waarheid
ade zich in
let, dat zij

Maar wel,
effen naar
ijk overge-
toemen, die
andere! —
dan dus de
n het He-
s, zulks in
in“ — dan
van poëzie
n het Boek
salmzingen
leiding van
d zelf,
de geinsple-
voelg van
is mogelijk
bewerking
se uit pas-
leervertrek
ende rond,
i verderfe-
velluidende
te berijmer

lat we met
i genomen.
r gestreefd
ereltik kon
i eerbiedig
i zaligheid.
aangesloten
ve het van
nen, welke
agt. Reden
geraakte,
ist de be-

boven elk
opgenomen,
tevat, heb-
l diende te
van berij-

c met de
eigenlijk
t berijmin-
maar uit
idus, Deu-